

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій,
обліку та фінансів

Кафедра бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ЧИРУН Наталія Юріївна

УДК 657.1:339.1

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ТА КОНТРОЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Наталія ЧИРУН

Науковий керівник
Вітер Світлана Анатоліївна
кандидат педагогічних наук, доцент

Житомир – 2024

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

Рецензент:

доцент кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
к.е.н., доц. Недільська Лариса Василівна

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту: _____ допустити до захисту _____

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та
аудиту № _____ від __ грудня 2024 року

Завідувач кафедри бухгалтерського
обліку, оподаткування та аудиту _____ Наталія МАЛЮГА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) ЧИРУН Наталія Юріївна захистив(ла) кваліфікаційну роботу з
оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____

Ганна МАЙДУДА

АНОТАЦІЯ

Чирун Н. Ю. Обліково-аналітичне та контрольне забезпечення управління запасами сільськогосподарських підприємств. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

У роботі розглядаються теоретичні та практичні аспекти організації обліку, аналізу та контролю запасів як ключових елементів ефективного управління ресурсами підприємств аграрного сектору. Досліджено законодавчо-нормативне забезпечення у сфері обліку й контролю запасів, а також проведено аналіз сучасного стану сільськогосподарського виробництва в умовах динамічного економічного середовища. На основі оцінки існуючої обліково-аналітичної системи визначено резерви підвищення ефективності управління запасами та запропоновано шляхи її вдосконалення.

Особливу увагу приділено формуванню інтегрованої обліково-інформаційної системи, здатної забезпечити своєчасність і точність даних для прийняття управлінських рішень. Розроблено рекомендації щодо впровадження автоматизованих інструментів контролю за зберіганням і використанням запасів, що сприяє зниженню втрат і оптимізації витрат підприємств.

Ключові слова: запаси, облік, контроль, сільськогосподарські підприємства, інформаційна система

ABSTRACT

Chirun N. Accounting, analytical and control support for inventory management of agricultural enterprises. – Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 071 "Accounting and taxation". – Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The work deals with theoretical and practical aspects of the organization of accounting, analysis and control of inventories as key elements of effective resource management of agricultural enterprises. The author studies the legislative and regulatory support in the field of inventory accounting and control, as well as analyzes the current state of agricultural production in a dynamic economic environment. Based on the assessment of the existing accounting and analytical system, reserves for improving the efficiency of inventory management are identified and ways to improve it are proposed.

Particular attention is paid to the formation of an integrated accounting and information system capable of ensuring the timeliness and accuracy of data for making management decisions. Recommendations for the introduction of automated tools for controlling the storage and use of stocks have been developed, which helps to reduce losses and optimize the costs of enterprises.

Keywords: stocks, accounting, control, agricultural enterprises, information system

ЗМІСТ

ВСТУП		5
Розділ 1.	ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ТА КОНТРОЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	9
1.1.	Теоретичні аспекти організації обліку, контролю й аналізу в системі управління запасами підприємств	9
1.2.	Законодавчо-нормативне забезпечення та наукові дослідження в сфері обліку, контролю і аналізу запасів підприємств	12
1.3.	Оцінка стану розвитку сільськогосподарського виробництва та господарської діяльності підприємств в сучасних умовах	15
Розділ 2.	СТАН ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	21
2.1.	Формування обліково-інформаційної системи для управління запасами підприємства	21
2.2.	Аналіз забезпеченості та ефективного використання запасів підприємства	25
2.3.	Шляхи удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами на підприємстві	30
Розділ 3.	СТАН КОНТРОЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	34
3.1.	Основні завдання організації контролю запасів	34
3.2.	Контроль за зберіганням запасів	36
3.3.	Шляхи удосконалення контрольного забезпечення управління запасами	39
ВИСНОВКИ		42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		44
ДОДАТКИ		49

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ефективне обліково-аналітичне та контрольне забезпечення управління запасами виступають важливими компонентами для сільськогосподарських підприємств через їхню залежність від сезонності, коливань цін і обмежених ресурсів. Оптимізація запасів впливає на безперервність виробничих процесів, зниження витрат і підвищення рентабельності.

Зростання вартості матеріальних ресурсів, посилення законодавчих вимог і необхідність використання сучасних технологій управління (ERP-систем, автоматизація) зумовлюють потребу в модернізації підходів до обліку й аналізу.

Дослідження цієї теми спрямоване на вирішення ключових проблем обліку, планування та контролю запасів, що сприяє фінансовій стабільності підприємств і стійкому розвитку галузі.

Аналіз останніх досліджень. Проблемні питання бухгалтерського обліку наявності, руху та використання запасів становлять важливу концепцію для наукових досліджень сучасних економістів. Серед авторів, які працюють у даному напрямку, слід відзначити дослідження таких вчених, як О. Г. Лищенко, Т. С. Гайдучок, Ю. В. Подмешальська, С. А. Вітер, М. В. Ступінська, Х. М. Чуприна та інших.

Дослідження сприяють поглибленню розуміння складних аспектів обліку запасів та їх впливу на загальну ефективність підприємств. Вчені аналізують різноманітні методи обліку, вдосконалюють алгоритми управління запасами та пропонують інноваційні рішення для оптимізації облікових процесів.

Крім того, актуальність цих проблем обумовлена зростаючою конкуренцією на ринку та необхідністю підприємств адаптуватися до швидко змінюваних умов. Дослідження вказаних учених охоплюють як теоретичні аспекти, так і практичні рекомендації, що допомагає підприємствам ефективно управляти своїми запасами, знижувати витрати та покращувати фінансові результати.

Таким чином, продовження досліджень у цій сфері є важливим для забезпечення стійкості та розвитку бізнесу в умовах динамічного економічного середовища. Поглиблення знань у галузі бухгалтерського обліку запасів не лише сприяє покращенню внутрішніх процесів підприємств, але й робить внесок у розвиток економічної науки загалом.

Мета і завдання дослідження. *Метою кваліфікаційної роботи є розробка теоретичних і практичних підходів до вдосконалення обліково-аналітичного та контрольного забезпечення управління запасами сільськогосподарських підприємств для підвищення ефективності їх використання, мінімізації витрат і забезпечення раціонального планування виробничих процесів у сучасних умовах господарювання.*

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- розкрити економічну сутність запасів та їх роль у забезпеченні ефективної діяльності підприємств;
- вивчити сучасну нормативно-правову базу, що регулює облік, контроль і аналіз запасів в Україні;
- дослідити тенденції розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні;
- визначити вимоги до обліково-інформаційної системи, необхідної для ефективного управління запасами;
- провести оцінку забезпеченості підприємства матеріально-технічними ресурсами;
- визначити ефективність використання запасів за допомогою ключових економічних показників;
- виявити проблеми та надати рекомендації щодо оптимізації використання запасів;
- розробити пропозиції щодо підвищення ефективності обліково-аналітичного забезпечення;
- Визначити завдання та принципи організації контролю запасів на підприємстві;

- дослідити особливості контролю за зберіганням і використанням запасів на підприємстві;
- запропонувати заходи для підвищення рівня контролю за збереженням запасів.

Об'єктом дослідження є система управління запасами ТОВ «ІВАЩЕНКО», а предметом – обліково–аналітичне забезпечення цієї системи.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети в дослідженні застосовано ряд наукових методів, серед яких: індуктивний та дедуктивний методи, метод порівняння, логічний метод, а також метод аналізу. Означені підходи дозволили детально вивчити обліково-аналітичні аспекти управління запасами, а також сформулювати рекомендації щодо вдосконалення системи управління запасами в сільськогосподарських підприємствах. Завдяки вивченню теоретичних основ і практичного досвіду, дослідження охопило всі ключові етапи обліку запасів, що сприяло більш глибокому розумінню проблематики та формуванню обґрунтованих висновків.

Інформаційною базою послужили як теоретичні, так і практичні матеріали. До них відносяться: наукові статті та монографії (дослідження вітчизняних і зарубіжних учених у сфері обліку та управління запасами, що дозволяють зрозуміти сучасні тенденції та підходи); нормативно-правові акти (законодавчі і регуляторні документи, що регулюють облік та управління запасами); внутрішня документація ТОВ «ІВАЩЕНКО» (звіти, бухгалтерські документи, фінансова звітність та інші документи, що відображають процеси управління запасами в підприємстві); практичний досвід (результати попередніх досліджень та практичні кейси, що демонструють ефективні методи обліку та управління запасами на інших аграрних підприємствах).

Всі ці джерела інформації надали можливість провести комплексний аналіз обліково-аналітичного забезпечення управління запасами, виявити існуючі проблеми та запропонувати шляхи для їх вирішення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в оптимізації управлінських процесів через впровадження ефективних методів обліку та аналізу

запасів. Рекомендації, розроблені на основі дослідження, можуть бути використані для покращення облікової практики, підвищення конкурентоспроможності підприємств і створення сучасних інформаційних систем управління запасами. Це дозволить аграрним підприємствам більш ефективно реагувати на зміни ринку і знижувати витрати, сприяючи їх сталому розвитку.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи відбулася через презентації на наукових конференціях, впровадження рекомендацій у практичній діяльності ТОВ «ІВАЩЕНКО» та обговорення з фахівцями аграрного менеджменту. Позитивні результати впровадження нових методів обліку та контролю підтвердили їхню ефективність, що відкриває нові перспективи для подальших досліджень у цій сфері.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Результати дослідження викладені на 49 сторінках тексту, супроводжуються 5 таблицями, 6 рисунками та списком з 40 джерел, що були використані для проведення повноцінного дослідження.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ТА КОНТРОЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Теоретичні аспекти організації обліку, контролю й аналізу в системі управління запасами підприємств

Виробничі запаси є одним із елементів активів для всіх підприємств, незалежно від їхнього галузевого профілю. Вони займають важливу позицію у структурі активів і виступають основою виробничих витрат підприємств, забезпечуючи можливості для ефективного ведення господарської діяльності.

Наявність оптимальних обсягів виробничих запасів дозволяє підприємствам забезпечити безперервність виробництва, знизити ризики, пов'язані з перебоями в постачанні, і скоротити витрати на зберігання. Крім того, запаси можуть служити індикатором фінансового здоров'я підприємства, адже їхня структура і обсяг безпосередньо впливають на ліквідність і рентабельність.

Ефективне управління виробничими запасами вимагає аналізу їх обігу, прогнозування потреб та моніторингу змін ринкової кон'юнктури. Це, в свою чергу, дозволяє підприємствам своєчасно реагувати на зміни, адаптувати свої стратегії і залишатися конкурентоспроможними.

Отже, підприємства повинні вживати ефективних заходів для оптимізації управління виробничими запасами, впроваджувати сучасні технології, які забезпечують автоматизацію обліку та аналізу, щоб максимально підвищити ефективність використання своїх активів.

У НП(С)БО 9 [14] зазначається, що для визнання запасів активами необхідно дотримуватися таких умов: підприємство повинно нести ризики та отримувати вигоди від права власності або повного контролю над придбаними запасами; підприємство має здійснювати управління і контроль за збереженням та обігом запасів; повинна існувати ймовірність отримання економічних вигод у

майбутньому в результаті використання цих запасів; вартість запасів має бути точно визначена.

МСФЗ 2 «Запаси» [13], визначає запаси як активи, які:

- 1) призначені для продажу в рамках звичайної господарської діяльності;
- 2) перебувають у процесі виробництва або вже готові до продажу як готова продукція чи товари для подальшого використання;
- 3) передбачаються для споживання у процесах виробництва та надання послуг.

Це загальне визначення запасів охоплює різноманітні категорії товарів, виробів та інших матеріальних ресурсів, які підприємства використовують у своїй діяльності з метою реалізації, виробництва або надання послуг. Отже, запаси відіграють суттєву роль у забезпеченні безперервності виробництва і комерційної діяльності підприємств, а також впливають на їх фінансові результати.

Всі науковці сходяться на думці, що для ефективної організації обліку виробничих запасів важливу роль відіграє їх науково обґрунтована класифікація з економічної точки зору. Правильна класифікація не лише сприяє кращому розумінню структури запасів, але й забезпечує ефективніше управління ресурсами, аналіз фінансових результатів і прийняття стратегічних рішень [22]. Вона дозволяє виокремлювати різні групи запасів, що, в свою чергу, допомагає у здійсненні контролю за їх обігом та оптимізації виробничих процесів. Таким чином, чітка економічна класифікація стає основою для формування ефективної системи обліку, яка відповідає сучасним вимогам ведення бізнесу.

Розглянемо класифікацію запасів підприємства за певними ознаками (рис. 1.1).

Така класифікація, за висновками науковців [22] слугує основою для обліку і контролю виробничих запасів та представлена в численних літературних джерелах. Вона дозволяє реалізувати головні завдання обліку запасів, зокрема забезпечує своєчасний документообіг, оприбуткування запасів, їхнє збереження, а також контроль за відповідністю запасів встановленим нормативам зберігання та використання.

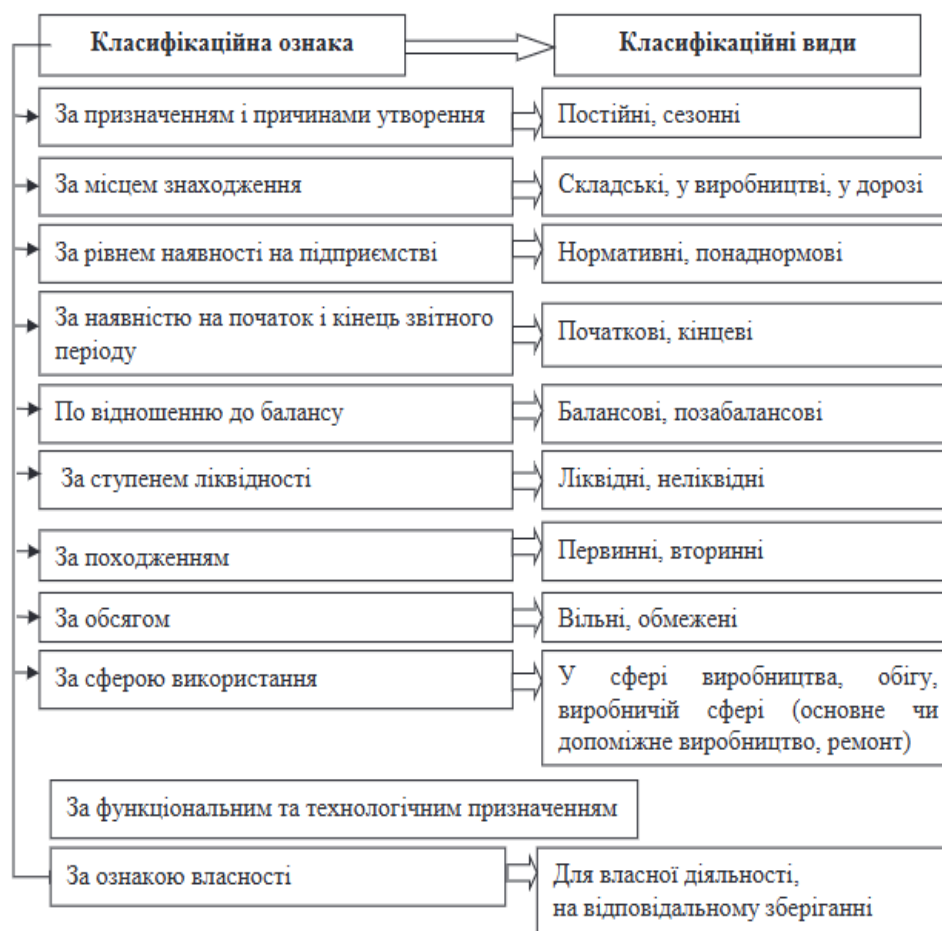

Рис. 1.1. Класифікація запасів підприємства за певними ознаками [22]

Крім того, така класифікація сприяє достовірній оцінці запасів, що є надзвичайно важливим для адекватного відображення фінансового стану підприємства. В результаті, науково обґрунтована класифікація запасів утворює міцний фундамент для ефективного управління ресурсами і оптимізації виробничих процесів.

Ефективність управління виробничими запасами значно підвищується завдяки впровадженню особливої фінансової політики. Ця політика передбачає аналіз динаміки розміру, складу та оборотності запасів, а також встановлення цілей формування запасів і визначення необхідної кількості товарно-матеріальних цінностей [11].

Завдяки грамотному управлінню запасами підприємства отримують змогу суттєво скоротити виробничі та операційні цикли, знизити витрати на їх зберігання, а також звільнити кошти з господарського обороту. Це реалізується

шляхом зменшення обсягів запасів, які утримуються з метою подальшого використання, що дає можливість реінвестувати ці ресурси в інші активи. Тільки ефективне управління запасами стає важливим інструментом для підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

Важливу роль у функціонуванні системи управління відіграє обліково-аналітичне забезпечення. У контексті управління матеріально-виробничими запасами, обліково-аналітичне забезпечення є невід'ємною частиною загальної системи управлінського обліку суб'єкта господарювання і займає одну з найважливіших позицій у цій системі [27].

Підсистема виконує головні функції, такі як:

1. Збір та обробка даних про запаси, їх рух і використання, що дозволяє формувати реалістичну картину наявності та потреби в матеріальних ресурсах.
2. Аналіз ефективності використання запасів, що забезпечує можливість виявлення та усунення неефективних процесів.
3. Контроль за дотриманням норм і стандартів зберігання та використання запасів, що сприяє оптимізації витрат.
4. Прогнозування потреб у матеріальних ресурсах і планування їх закупівлі, що забезпечує безперервність виробничого процесу.

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення управління матеріально-виробничими запасами є важливим для забезпечення ефективності і точності управлінських рішень, базуючись на достовірних даних та аналітичних матеріалах. Це, в свою чергу, сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства та підвищенню його конкурентоспроможності на ринку.

1.2. Законодавчо-нормативне забезпечення та наукові дослідження в сфері обліку, контролю і аналізу запасів підприємств

Стабільність та ефективність господарської діяльності в значній мірі залежить від забезпечення виробничими запасами та раціональної організації їх обліку. Особливо актуальною в сучасних умовах, на наш погляд, є проблематика щодо зберігання виробничих запасів, їх безперебійного постачання, належного

контролю за використанням, а також точності їх оцінки, від якої залежить визначення оптимальних рівнів виробництва та реалізації продукції.

Щодо складського зберігання виробничих запасів погоджуємося з думкою авторів [2] про те, що однією з ключових стратегій забезпечення збереження активів є створення декількох малих складських просторів замість одного великого, що дозволило б знизити ризик повної втрати запасів у випадку їх пошкодження або знищення. Також використання тимчасових або мобільних складів може допомогти зберегти запаси в безпечніших місцях і оперативно переміщувати їх при зміні ситуації.

Не менш ефективним інструментом мінімізації втрат в управлінні виробничими запасами може бути укріплення складів, тобто створення спеціальних бункерів для особливо важливих запасів та планування протипожежних заходів, а також розробка планів евакуації матеріальних цінностей.

Воєнний стан загострив проблеми логістики виробничих запасів:

- постійне зростання логістичних витрат, що викликає потребу їх ідентифікації та достовірного відображення обсягу у загальній сумі витрат підприємства, забезпечення порівнюваності планових і фактичних даних в управлінській звітності;

- необхідність швидкого коригування ланцюгів поставок та їх нестабільність у свою чергу визначає складність оформлення операцій, пов'язаних з переміщенням запасів. У такому разі систему обліку можна поліпшити шляхом ширшого використання накопичувальних документів для відстеження руху матеріальних цінностей та контролю запасів: актів прийому-здачі матеріалів, карток складського обліку, журналів операцій із запасами та ін.

З урахуванням вище зазначених проблем вважаємо за доцільне в наказі про облікову політику підприємства виокремити облік логістичних витрат в окремий розділ, який би передбачав перелік первинних та накопичувальних форм документації, систему розподілу логістичних витрат та методику складання їх

бюджетів; періодичність і форми контролю логістичних витрат та відображення його результатів у системі управлінського обліку.

Питання вартості запасів набуває особливого відтінку в умовах коливання валютних курсів, інфляції та постійної зміни ринкових цін. Неправильно вибраний метод списання матеріальних цінностей в умовах збільшення чи зменшення ринкових цін на ті чи інші запаси може привести до завищення або заниження оподаткованого прибутку підприємств [21]. Тому оперативна переоцінка запасів дає можливість керівництву краще планувати розподіл ресурсів та ухвалювати рішення щодо закупівлі, використання чи продажу запасів на основі актуальної інформації.

НП(С)БО 9 «Запаси» [14] визначає актив запасами за умов, що:

- їх використання, ймовірно, принесе підприємству економічні вигоди в майбутньому;
- їх вартість можна достовірно оцінити.

У контексті нашої теми, зауважимо, що втрачені запаси внаслідок бойових дій не відповідають критеріям визнання їх активом, оскільки підприємство не може одержувати економічні вигоди від їх використання та втрачає контроль над ними. При цьому важливо правильно задокументувати факт знищення, пошкодження чи зіпсування запасів.

Згідно Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [26] у разі встановлення фактів псування цінностей та техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха обов'язковим є проведення інвентаризації. Оскільки окремих норм щодо особливостей її проведення в період воєнного стану не передбачено, можна припустити, що це стосується і випадків втрати чи псування запасів через військові дії.

До документів, якими оформлюються фіксування доказів завданих збитків, належать: доповідні записки працівників підприємства та свідчення свідків подій; експертний висновок підрозділу Торгово-промислової палати України; Акт обстеження майна та звіт про обстеження (бажано за участю представників органу державної влади та/або військово-цивільної адміністрації); Акт про пожежу,

складений підрозділом МНС України у разі зіпсованих чи втрачених запасів через пожежу.

Таким чином, документація по інвентаризації, а також документи, які формують базу доказів, є основою для фіксації фактів втрати, псування чи пошкодження виробничих запасів та списання їх з балансу на субрахунок 977 «Інші витрати діяльності».

Облік запасів у воєнний час потребує швидкої адаптації до нових умов, більш гнучкого підходу до планування та ефективного управління ризиками. Насамперед критично важливим для забезпечення безперервності виробничих процесів та мінімізації втрат вважаємо покращення складського обліку та зберігання запасів на основі диверсифікації місць зберігання. При цьому розрахунок стратегічних резервів для критично важливих матеріалів допоможе у разі перебоїв у постачанні.

Серед інших заходів, які дозволять значно підвищити ефективність управління запасами в умовах воєнного стану слід виділити: регулярну інвентаризацію запасів, що допоможе вчасно виявляти можливі розбіжності чи втрати; аудит складських процесів для ідентифікації слабких місць; постійний аналіз ризиків логістики та використання альтернативних маршрутів доставки через віддалені регіони або іноземних партнерів, якщо основні шляхи недоступні через війну; проведення регулярних тренінгів з безпеки для працівників складів в умовах воєнних дій, а також із швидкої евакуації або переміщення матеріальних цінностей.

1.3. Оцінка стану розвитку сільськогосподарського виробництва та господарської діяльності підприємств в сучасних умовах

У період повномасштабного вторгнення РФ в Україну, що розпочалося в лютому 2022 року і триває до сьогодні, аграрний сектор опинився в центрі уваги економістів та науковців. Це зумовлено його ключовою роллю у забезпеченні продовольчої безпеки як для населення України, так і для значної частини світу [32].

Українське сільське господарство традиційно виступає вагомим гравцем на глобальному ринку, постачаючи зерно, олію та іншу продукцію, що є критично важливими для продовольчого забезпечення багатьох країн. Проте нинішні обставини вимагають адаптації галузі до викликів воєнного часу, таких як руйнування інфраструктури, ускладнення логістики та обмеження експорту.

У цих умовах аграрний сектор України демонструє не лише економічну стійкість, а й стратегічне значення для міжнародної продовольчої безпеки, що робить його невід'ємною частиною глобальної економіки навіть у найскладніші часи.

Внаслідок бойових дій в Україні, за оцінками Міністерства аграрної політики та КСЕ Агроцентру, понад 84 тисячі одиниць сільськогосподарської техніки та обладнання були знищені або викрадені загарбниками. Вартість цих активів становить майже 2,9 млрд доларів США, що складає 44% від загальної кількості механічних пошкоджень, завданих росією нашому агропромислому комплексу [1].

Отже, сільське господарство є і залишається однією з найважливіших економічних сфер, адже виконує критично важливу функцію з постачання продуктів харчування для населення, а також забезпечує сировину для промислового виробництва [16]. Це також сприяє розвитку сільських територій, створенню робочих місць та підтримці стабільності економіки. В умовах нинішніх викликів важливо не лише зберегти існуючі потужності, але й інвестувати в новітні технології та методи ведення агробізнесу, що дозволить підвищити ефективність, конкурентоспроможність і стійкість аграрного сектора.

Наступним кроком є аналіз стану сільськогосподарського виробництва, що буде проілюстровано на прикладі об'єкта дослідження – ТОВ «ІВАЩЕНКО», розташованого в Житомирській області. Це підприємство є показовим для розуміння сучасних тенденцій і викликів, з якими стикається агросектор на місцевому рівні. Метою нашого дослідження є виявлення основних факторів, які впливають на ефективність діяльності цього агровиробника, а також оцінка його внеску в аграрну економіку регіону. Аналізуючи фінансові результати, виробничі

показники й інноваційні стратегії, ми зможемо отримати більш повне уявлення про розвиток аграрного бізнесу в умовах мінливого ринку.

Фінансові результати є одним із ключових індикаторів ефективності діяльності підприємства. Їх динаміка відображає здатність підприємства забезпечувати стабільність, розвиток та конкурентоспроможність у мінливих ринкових умовах. Аналіз фінансових результатів дає змогу визначити основні тенденції змін, виявити вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на прибутковість, а також оцінити рівень досягнення стратегічних цілей підприємства.

Метою такого аналізу є не лише виявлення позитивних чи негативних змін у фінансових показниках, але й формування рекомендацій для підвищення ефективності управління ресурсами. Це особливо важливо для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на покращення фінансової стабільності та забезпечення довгострокової перспективи розвитку підприємства.

У цьому дослідженні буде розглянуто основні фінансові показники, їх зміни за певний період, а також визначено фактори, що вплинули на ці зміни (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Аналіз динаміки фінансових результатів ТОВ «ІВАЩЕНКО»
за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Відхилення 2023 р. від			
	2021	2022	2023	2021 р.		2022 р.	
				абс., тис.грн.	відн., %	абс., тис.грн.	відн., %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	25115,7	30338,6	38851,7	13736,0	54,69	8513,1	28,06
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	18121,4	18575,2	26050,6	7929,2	43,76	7475,4	40,24
Валовий прибуток (збиток)	6994,3	11763,4	12801,1	5806,8	83,02	1037,7	8,82
Інші операційні доходи	19,5	0,0	1324,6	1305,1	6692,82	1324,6	-
Інші операційні витрати	1937,5	3962,7	6089,4	4151,9	214,29	2126,7	53,67
Фінансовий результат від операційної діяльності	5076,3	7800,7	8036,3	2960,0	58,31	235,6	3,02
Інші доходи	0,0	0,0	1029,5	1029,5	-	1029,5	-

Показники	Роки			Відхилення 2023 р. від			
	2021	2022	2023	2021 р.		2022 р.	
				абс., тис.грн.	відн., %	абс., тис.грн.	відн., %
Інші витрати	0,0	0,0	2452,8	2452,8	-	2452,8	-
Фінансовий результат до оподаткування	5076,3	7800,7	6613,0	1536,7	30,27	-1187,7	-15,23
Чистий прибуток (збиток)	5076,3	7800,7	6613,0	1536,7	30,27	-1187,7	-15,23

На основі аналізу фінансових результатів діяльності ТОВ «ІВАЩЕНКО» за період 2021-2023 років можна сформулювати наступні висновки. У 2023 році чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) склав 38 851,7 тис. грн, що на 13 736,0 тис. грн перевищує показник 2021 року та на 8 513,1 тис. грн більше, ніж у 2022 році. Водночас собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) за останні три роки зросла на 7 929,2 тис. грн і становила 26 050,6 тис. грн. Протягом 2022-2023 років це показник зріс на 7 475,4 тис. грн. В результаті, у 2023 році валовий прибуток підприємства склав 12 801,1 тис. грн, що на 5 806,8 тис. грн (83,02%) більше, ніж валовий фінансовий результат ТОВ «ІВАЩЕНКО» у 2021 році. За останні два роки валовий прибуток збільшився на 1 037,7 тис. грн (8,82%).

У 2023 році, за результатами операційної діяльності, ТОВ «ІВАЩЕНКО» отримало прибуток у розмірі 8 036,3 тис. грн. Порівняно з показником 2021 року, спостерігається поліпшення операційного фінансового результату на 2 960,0 тис. грн (58,31%), тоді як у порівнянні з 2022 роком зростання становило 235,6 тис. грн (3,02%). Зміна фінансового результату від операційної діяльності була обумовлена значним збільшенням інших операційних доходів, які протягом 2021-2023 років зросли на 1 305,1 тис. грн (6 692,82%), а за останні два роки їх приріст становив 1 324,6 тис. грн. Водночас за аналізований період також зросла сума інших операційних витрат на 4 151,9 тис. грн (214,29%).

У 2023 році чистий прибуток склав 6 613,0 тис. грн, що на 1 536,7 тис. грн (30,27 %) більше, ніж у 2021 році, але на 1 187,7 тис. грн (-15,23 %) менше, ніж у 2022 році. Таким чином, фінансові результати діяльності ТОВ «ІВАЩЕНКО» за період 2021-2023 років можна оцінити позитивно. У 2023 році підприємство

отримало чистий прибуток, який демонструє зростання протягом усього аналізованого періоду.

Це свідчить про ефективність обраної стратегії управління, стабільність фінансового стану підприємства та його здатність адаптуватися до ринкових умов. Зростання чистого прибутку є результатом оптимізації витрат, раціонального використання ресурсів і збільшення обсягів реалізації продукції.

Динаміка фінансових показників також демонструє зростання рентабельності, що вказує на підвищення ефективності діяльності підприємства. Це дозволяє ТОВ «ІВАЩЕНКО» забезпечувати не лише стабільну операційну діяльність, а й формувати ресурси для інвестицій у розвиток, модернізацію виробництва та впровадження інновацій.

Окрім того, важливу роль у позитивній динаміці відіграє ефективна політика управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, що сприяє підвищенню ліквідності та фінансової стійкості підприємства. Підприємство демонструє здатність своєчасно виконувати зобов'язання перед партнерами, що підвищує його репутацію на ринку.

Таким чином, аналіз фінансових результатів ТОВ «ІВАЩЕНКО» за 2021-2023 роки дозволяє зробити висновок про успішне функціонування підприємства, створення умов для довгострокового зростання та посилення його конкурентних позицій на ринку.

Динаміка фінансових результатів за 2021-2023 роки представлена на рис. 1.2.

У висновку можна зазначити, що оцінка стану розвитку сільськогосподарського виробництва та господарської діяльності підприємств у сучасних умовах демонструє, що аграрний сектор стикається з численними викликами, включаючи вплив глобальних економічних змін, кліматичних факторів та наслідків конфліктів. Проте, попри ці труднощі, підприємства, що працюють в агропромисловій галузі, продовжують адаптуватися, впроваджуючи інноваційні технології та ефективні управлінські стратегії. Це дозволяє

підтримувати виробничі обсяги, підвищувати якість продукції, що, у свою чергу, сприяє зміцненню продовольчої безпеки та економічної стабільності регіонів.

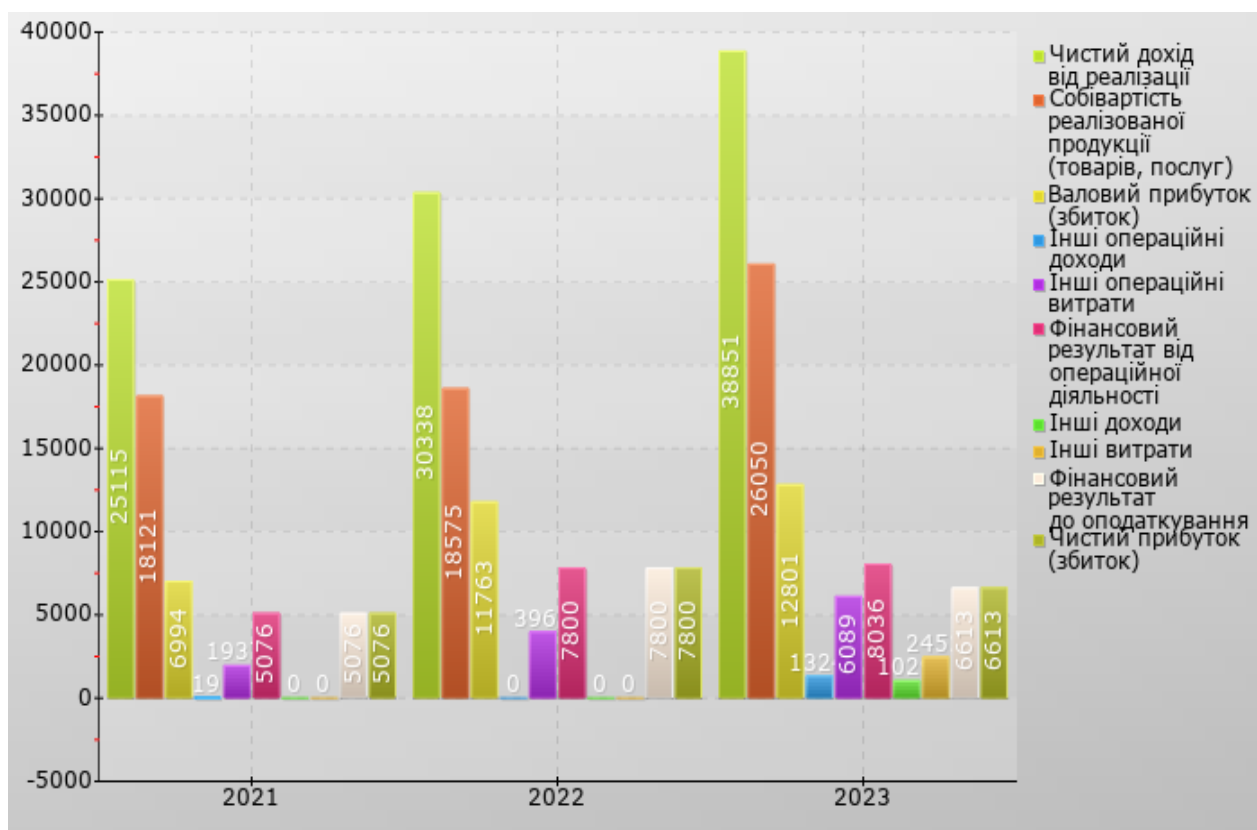

Рис. 1.2. Аналіз динаміки фінансових результатів ТОВ «ІВАЩЕНКО» за 2021-2023 рр.

ТОВ «ІВАЩЕНКО» є яскравим прикладом підприємства, що демонструє прогресивний підхід до ведення бізнесу, охоплюючи новітні методи управління та зберігаючи сталість у умовах невизначеності. Таким чином, сільське господарство залишається важливим компонентом економіки, який потребує підтримки, інвестицій та належної політики для забезпечення сталого розвитку в майбутньому.

РОЗДІЛ 2

СТАН ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Формування обліково-інформаційної системи для управління запасами підприємства

Формування обліково-інформаційної системи для управління запасами підприємства є ключовим елементом раціонального управління ресурсами. Така система дозволяє забезпечити оперативний облік, аналіз, контроль та оптимізацію запасів, що в свою чергу сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Забезпеченість підприємства виробничими запасами має визначальне значення в системі управління господарською діяльністю. В процесі управління необхідно створити інформацію про наявність, рух та використання запасів таким чином, щоб задовольнити всі інформаційні запити стейкхолдерів. У цьому контексті особливу роль відіграє ефективна організація облікового процесу. Документальне оформлення виробничих запасів є відповідальним завданням, що потребує ретельності та уваги.

Систематизація документів і даних про виробничі запаси дозволяє своєчасно отримувати актуальну інформацію для прийняття управлінських рішень. Важливо забезпечити контроль за рівнем запасів та їх використанням, що допоможе уникнути затримок у виробництві та знизити витрати, зокрема.

Правильне ведення обліку запасів також сприяє виявленню надлишків або недостатності матеріальних ресурсів, що має особливе значення для оптимізації виробничих процесів. Поряд з цим, ефективна система обліку дозволяє оперативно реагувати на зміни в попиті та пропозиції, що є важливим фактором для підтримки конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Окрім цього, дотримання встановлених стандартів та нормативів у документальному оформленні запасів забезпечує правозахисну сферу та знижує ризики виникнення помилок і зловживань. Таким чином, належна організація

облікової документації у сфері матеріальних ресурсів не тільки забезпечує стабільність операційної діяльності підприємства, але й підвищує ефективність управлінських процесів в цілому.

Господарські операції, пов'язані з надходженням запасів на підприємство, оформлюються первинними документами (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Первинна документація з обліку господарських операцій, пов'язаних з виробничими запасами

Форма документу	Назва документу	Призначення документа
М-2	Довіреність	Призначення для підтвердження права окремої посадової особи виступати довіреною особою підприємства при отриманні запасів
М-2а	Акт списання бланків довіреностей	Призначений для списання використаних бланків довіреностей
М-3	Журнал реєстрації довіреностей	Призначений для реєстрації виданих довіреностей та розписки в їх отриманні
М-4	Прибутковий ордер	Використовується на складі, заповнюється в день надходження запасів при відсутності розбіжностей з документами постачальника, при оприбуткуванні запасів, отриманих з переробки
М-7	Акт про приймання матеріалів	Застосовується при прийнятті запасів, якщо є розбіжності з документами постачальника, або коли виробничі запаси надійшли без документів
М	Лімітно-забірна картка	Використовується для систематичного відпуску у виробництво лімітованих матеріалів, а також для поточного контролю за дотриманням встановлених лімітів їх відпуску
М-11	Накладна на відпуск матеріалів	Використовується для разового відпуску запасів в середині підприємства
М-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі	Використовується для взаємозв'язку складського та бухгалтерського обліку
М-16	Матеріальний ярлик	Використовується для позначення одиниць запасів
63	Рахунок-фактура	Використовується для розрахунків між постачальниками та покупцями за відвантажені товари
1-ТН	Товарно-транспортна накладна	Призначена для обліку поставок запасів та розрахунків за їх перевезення автомобільним транспортом

Для документального фіксування руху виробничих запасів на підприємстві використовуються типові форми первинних документів. Ці форми розроблені з урахуванням вимог законодавства та стандартів бухгалтерського обліку, що забезпечує їхню правильність і зрозумілість.

Важливим аспектом є те, що правильно оформлені первинні документи не лише підтверджують здійснені операції, але й служать основою для подальшого

обліку та аналізу. Вони повинні містити всі необхідні дані, такі як найменування товарів, їх кількість, вартість, а також дату надходження та відповідальних осіб.

Для забезпечення ефективності облікових процедур на підприємстві слід регулярно проводити перевірки і контроль за правильністю заповнення первинних документів. Це дозволить оперативно виявляти і виправляти можливі помилки, а також уникати непорозумінь у подальшому обліковому процесі. Крім того, доцільно використовувати автоматизовані системи управління, які полегшать обробку документів та забезпечать швидкий доступ до актуальної інформації про запаси.

Таким чином, грамотно організоване документальне оформлення запасів має важливе значення для забезпечення ефективності та прозорості діяльності підприємства, що, в свою чергу, сприяє підвищенню його конкурентоспроможності на ринку.

Синтетичний облік запасів у ТОВ «ІВАЩЕНКО» ведеться з метою узагальнення інформації про наявність та рух запасів, що належать підприємству. Для цього використовується рахунок 20 «Виробничі запаси», а також відповідні субрахунки, які дозволяють детально відображати інформацію про різні категорії запасів.

Ця структура обліку забезпечує зрозумілість і прозорість даних, що є необхідним для управлінських рішень та контролю за ефективністю використання ресурсів. Ведення синтетичного обліку дозволяє оперативно отримувати інформацію про залишки запасів, їх надходження та витрачання, що сприяє ефективному плануванню виробничих процесів.

Додатково, субрахунки дозволяють деталізувати облік по окремих групах запасів, таких як сировина, матеріали, напівфабрикати та готова продукція, що підвищує точність аналітики та контроль за витратами. У свою чергу, це допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо поповнення запасів, оптимізації виробництва та зменшення витрат.

Важливим аспектом синтетичного обліку є регулярне ведення інвентаризацій, що дозволяє порівнювати фактичні залишки запасів із даними

обліку, виявляти розбіжності та вживати необхідних заходів для їх усунення. Таким чином, організація синтетичного обліку запасів у ТОВ «ІВАЩЕНКО» сприяє підвищенню ефективності управління ресурсами та забезпеченню стабільності підприємства.

Аналітичний облік виробничих запасів здійснюється на складах за допомогою карток складського обліку, які організуються в картотеці відповідно до технічних груп виробничих запасів згідно з номенклатурою – цінником. Це забезпечує зручність у веденні обліку та простоту доступу до інформації про запаси (рис. 2.1).

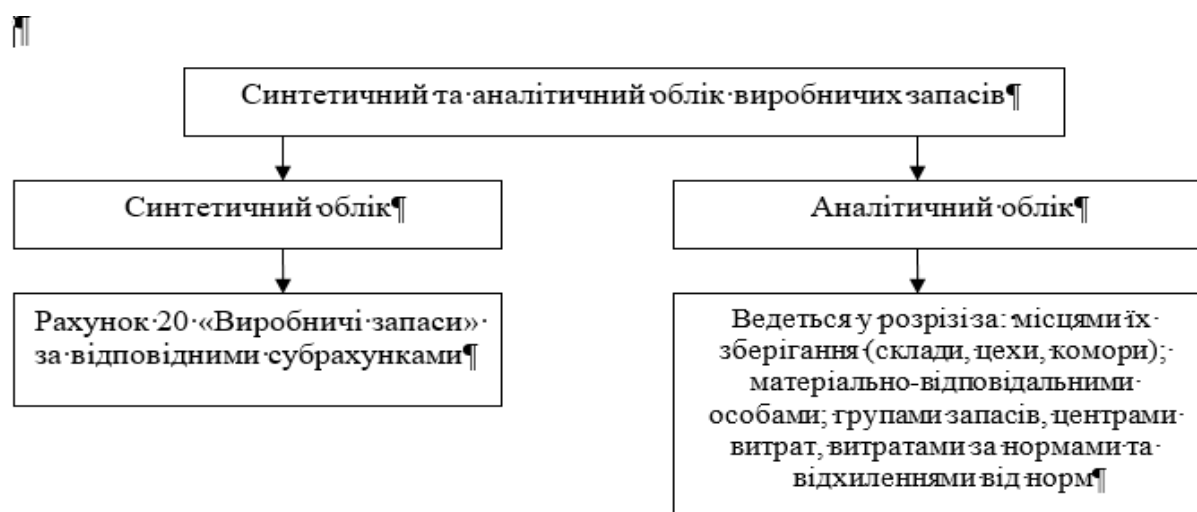

Рис. 2.1. Механізм ведення синтетичного та аналітичного обліку запасів

Аналітичні рахунки виконують функцію узагальнення та групування даних, які об'єднані на синтетичному рахунку. Цей підхід дозволяє деталізувати інформацію про кожен вид запасів, що, у свою чергу, сприяє більш точному моніторингу їх наявності, руху та витрачання.

Ведення аналітичного обліку на основі карток складського обліку дозволяє легко відслідковувати зміни в кількості й вартості матеріальних ресурсів, а також здійснювати контроль за їх використанням на всіх етапах виробничого процесу. Це важливо для ефективного управління запасами, що включає планування закупівель, оцінку витрат і контроль за відповідністю облікових даних фактичним залишкам.

Крім того, аналітичний облік забезпечує можливість проведення аналізу витрат, що дозволяє підприємству приймати більш обґрунтовані рішення щодо оптимізації виробничих процесів та підвищення рівня їх ефективності. Таким чином, систематизація даних за допомогою аналітичного обліку забезпечує комплексний підхід до управління запасами, що сприяє стабільному розвитку підприємства.

Формування обліково-інформаційної системи для управління запасами є невід'ємною умовою ефективного функціонування підприємства в сучасних умовах. Завдяки автоматизації процесів обліку та аналізу така система сприяє покращенню управлінських рішень, оптимізації витрат та досягненню стратегічних цілей бізнесу.

2.2. Аналіз забезпеченості та ефективного використання запасів підприємства

Діяльність суб'єктів господарювання реалізується через інтеграцію необоротних і оборотних матеріальних активів. Для забезпечення максимальної ефективності господарювання необхідно знайти оптимальне співвідношення між необоротними та оборотними активами, а також обсягами підприємницької діяльності. У цьому контексті підприємство має зацікавленість у зменшенні залишків активів на своєму балансі, особливо у сегменті готової продукції та товарів.

Зменшення залишків готової продукції та товарів допомагає знижувати витрати на їх зберігання і обслуговування, а також уникати ризиків, пов'язаних зі старінням та недостатнім попитом. Це дозволяє підприємству вивільнити кошти, які можна спрямувати на інвестиції у розвиток, вдосконалення виробництва або покращення сервісу для клієнтів.

Крім цього, зменшення залишків активів сприяє підвищенню оборотності капіталу, що в свою чергу оптимізує фінансові потоки підприємства. Таким чином, досягнення балансу між оборотними і необоротними активами, а також

активне управління запасами, є важливими для підтримки стабільності та конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Управляючи ресурсами ефективно, підприємства можуть швидше реагувати на зміни в ринковому середовищі, знижувати витрати і підвищувати загальну продуктивність діяльності.

Аналіз забезпечення та ефективного використання запасів підприємства є елементом управління ресурсами, що впливає на фінансові результати та операційну ефективність. Розуміння ролі запасів у загальній діяльності підприємства забезпечують збалансованість між їх рівнем, витратами на зберігання та операційними потребами.

Розглянемо склад і структуру запасів підприємства наведено в табл. 2.2. та на рис. 2.2.

Таблиця 2.2

Склад і структура динаміки запасів ТОВ «ІВАЩЕНКО за 2021-2023 рр.

Найменування показника	Роки			Зміна показника	
	2021	2022	2023	+,- тис. грн	% (рази)
Виробничі запаси	11654,9	26004,1	23491,6	11836,7	2,1р.
Незавершене виробництво	19057,7	16091,9	31364,3	12306,6	164,6
Готова продукція	8404,1	13943,4	26381,1	17977	3,1р.
Всього	39116,7	56039,4	81237,0	42120,3	2,1р.

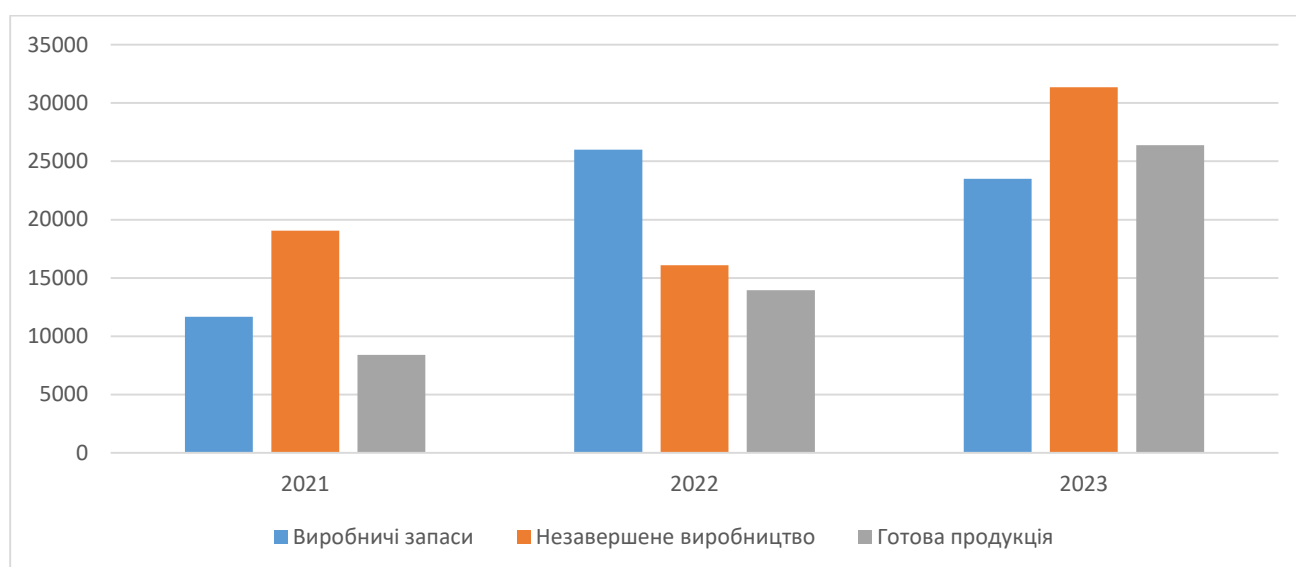

Рис. 2.2. Склад і структура динаміки запасів ТОВ «ІВАЩЕНКО за 2021-2023 рр.

Дані свідчать про суттєві зміни у складі та структурі запасів підприємства за аналізований період. Розглянемо основні аспекти:

Протягом 2022 року обсяг виробничих запасів значно зріс, що свідчить про активну закупівлю сировини чи матеріалів для забезпечення виробничих процесів. Однак у 2023 році спостерігається незначне зменшення запасів (-2 512,5 тис. грн порівняно з 2022 роком), що може свідчити про ефективніше використання ресурсів або зміни у плануванні.

У 2022 році спостерігається скорочення обсягу незавершеного виробництва (-2 965,8 тис. грн), але у 2023 році показник зріс удвічі, досягнувши 31 364,3 тис. грн. Це може бути пов'язано з розширенням масштабів виробництва або затримками у завершенні виробничих процесів.

Значний ріст обсягу готової продукції, особливо у 2023 році (+88,5% порівняно з 2022 роком), свідчить про збільшення обсягів виробництва та накопичення готових виробів. Це може бути пов'язано із запланованими продажами у майбутньому або тимчасовими труднощами зі збутом.

Загальний обсяг запасів підприємства зріс більш ніж удвічі за три роки. Це свідчить про розширення виробничої та збутової діяльності підприємства. Найвищий темп приросту спостерігається у 2023 році.

Для забезпечення стабільного розвитку та підвищення ефективності діяльності підприємства доцільно оптимізувати виробничі процеси, зокрема шляхом впровадження сучасних технологій управління запасами. Це включає впровадження методів, таких як Just-in-Time (JIT), які дозволять зменшити надмірне накопичення готової продукції та максимально скоротити час, необхідний для завершення виробничого циклу. Крім того, підприємству слід впровадити регулярний моніторинг і аналіз рівнів запасів, що дозволить оперативно реагувати на зміни в попиті і попереджати виникнення затримок у виробництві.

Завдяки цим заходам підприємство зможе не лише покращити ефективність управління запасами, але й забезпечити надійну основи для подальшого розвитку та конкурентоспроможності на ринку.

Розглянемо також склад і структуру виробничих запасів підприємства в табл. 2.3. та на рис. 2.3.

Таблиця 2.3

Склад і структура динаміки виробничих запасів ТОВ «ІВАЦЕНКО
за 2021-2023 рр.

Найменування показника	Роки			Зміна показника	
	2021	2022	2023	+,- тис. грн	% (рази)
Сировина і матеріали	2810,5	9607,6	7508,2	4697,7	2,7 р.
Паливо	4815,5	10325,2	12906	8090,5	2,7р.
Будівельні матеріали	285,5	1061,5	298,9	13,4	104,7
Запасні частини	1843,6	1544,9	1565	-278,6	84,9
Матеріали сільськогосподарського призначення	1899,8	3464,9	1213,5	-686,3	63,9
Всього	11654,9	26004,1	23491,6	11836,7	2,0 р.

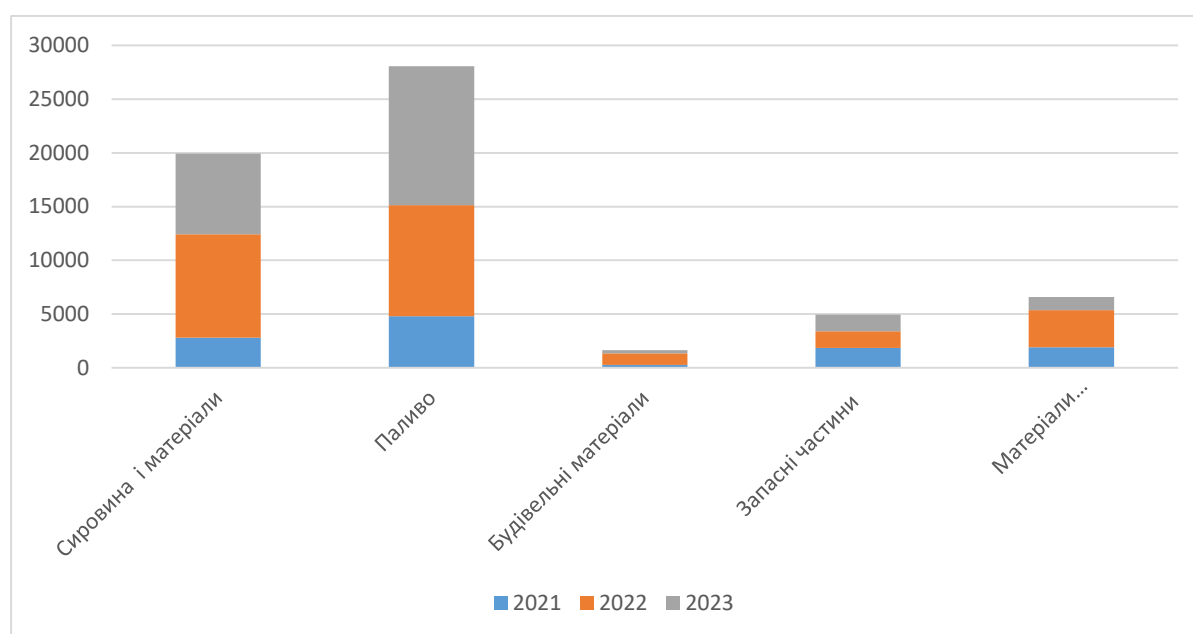

Рис. 2.3. Склад і структура динаміки виробничих запасів
ТОВ «ІВАЦЕНКО за 2021-2023 рр.

Дані табл. 2.3 свідчать про суттєві зміни у складі та структурі виробничих запасів підприємства за аналізований період.

Обсяг виробничих запасів зріс удвічі за три роки, що свідчить про інтенсивний розвиток діяльності підприємства. Найбільший приріст відбувся у

2022 році (+14 349,2 тис. грн), тоді як у 2023 році відбулося незначне зниження (- 512,5 тис. грн), що може свідчити про спробу оптимізації.

Сировина та матеріали є ключовим компонентом виробничих запасів. Їх значний приріст у 2022 році може бути пов'язаний із нарощуванням виробничих потужностей, а зменшення у 2023 році – з більш ефективним використанням ресурсів.

Протягом трьох років обсяг палива суттєво зріс, що може бути викликано збільшенням обсягів виробничих чи транспортних операцій, а також зростанням цін на паливно-енергетичні ресурси.

Обсяг будівельних матеріалів зріс у 2022 році через, ймовірно, проведення ремонтів чи оновлення основних засобів, але у 2023 році повернувся до рівня, близького до 2021 року.

Зменшення запасів запасних частин свідчить про зниження потреб у ремонті або модернізації обладнання.

Скорочення обсягу цих матеріалів у 2023 році може бути пов'язане зі зменшенням сільськогосподарської діяльності чи оптимізацією витрат.

У структурі виробничих запасів спостерігаються наступні тенденції:

1. Зростання ролі палива та сировини: У 2023 році ці категорії становлять найбільшу частку в загальному обсязі запасів (54,9% і 31,9% відповідно).
2. Зменшення частки інших компонентів: Матеріали сільськогосподарського призначення та запасні частини мають тенденцію до зниження, що свідчить про переорієнтацію ресурсів.

Таким чином, обсяг виробничих запасів зріс удвічі за три роки, що свідчить про масштабування діяльності підприємства. Основні драйвери зростання – є паливо (+8 090,5 тис. грн) і сировина (+4 697,7 тис. грн). У 2023 році спостерігається спроба скорочення певних видів запасів, зокрема сільськогосподарських матеріалів і запасних частин, що може свідчити про оптимізацію витрат.

Виходячи з проведеного аналізу:

- ✓ впровадити більш точне планування закупівель сировини для уникнення надлишків;
- ✓ переглянути потреби у паливі, враховуючи можливість впровадження енергоефективних технологій;
- ✓ моніторити тенденції зміни обсягів будівельних матеріалів та запасних частин, щоб уникнути можливих збоїв у ремонтних роботах.

Це дозволить забезпечити стабільність роботи підприємства та ефективне використання ресурсів.

2.3. Шляхи удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами на підприємстві

Ефективне управління запасами є важливим елементом діяльності будь-якого підприємства, адже саме від раціонального використання ресурсів залежить конкурентоспроможність, фінансова стабільність та оперативність у виконанні виробничих завдань. У сучасних умовах глобалізації, цифровізації та швидкої зміни ринкових умов обліково-аналітичне забезпечення відіграє ключову роль у прийнятті обґрунтованих управлінських рішень. Воно забезпечує керівників підприємства актуальною інформацією про обсяги, структуру, вартість та ефективність використання запасів. Однак у практиці багатьох підприємств трапляються проблеми, які знижують якість обліково-аналітичних процесів і ускладнюють управління ресурсами.

Серед основних проблем у цій сфері можна виділити:

1. Недостатня автоматизація процесів обліку – використання застарілого програмного забезпечення або ручних методів обліку призводить до низької точності даних і значних часових витрат.
2. Відсутність інтеграції між підрозділами – коли інформація про запаси не узгоджується між відділами закупівель, виробництва, складування та бухгалтерії.
3. Недостатній рівень аналітичних можливостей – підприємства часто не мають інструментів для прогнозування потреб у запасах або оцінки ефективності їх використання.

Для підвищення ефективності управління запасами підприємства необхідно впроваджувати низку заходів, які стосуються як технічних, так і організаційних аспектів.

1. Автоматизація облікових процесів

– впровадження сучасних ERP-систем (наприклад, SAP, Microsoft Dynamics), які дозволяють інтегрувати всі процеси управління запасами в єдину інформаційну базу;

– використання RFID-технологій і сканерів штрих-кодів для автоматичного відстеження руху запасів.

2. Інтеграція облікових систем

– забезпечення злагодженої роботи між відділами через створення єдиної бази даних, доступної для всіх основних підрозділів;

– впровадження системи електронного документообігу для уникнення дублювання інформації.

3. Удосконалення аналітичного інструментарію

– використання прогнозних моделей для оцінки потреб у запасах, наприклад, на основі методів статистики;

– аналіз коефіцієнтів оборотності запасів для виявлення «вузьких місць» у системі управління.

4. Оптимізація процесів управління запасами

– використання методів JIT (just-in-time) для зниження рівня надлишкових запасів;

– впровадження ABC-аналізу для визначення найважливіших груп запасів.

Особливу увагу слід звернути на те, що воєнний стан суттєво загострив проблеми логістики виробничих запасів:

– постійне зростання логістичних витрат, що викликає потребу їх ідентифікації та достовірного відображення обсягу у загальній сумі витрат підприємства, забезпечення порівнюваності планових і фактичних даних в управлінській звітності;

– необхідність швидкого коригування ланцюгів поставок та їх нестабільність у свою чергу визначає складність оформлення операцій, пов'язаних з переміщенням запасів. У такому разі систему обліку можна поліпшити шляхом ширшого використання накопичувальних документів для відстеження руху матеріальних цінностей та контролю запасів: актів прийому-здачі матеріалів, карток складського обліку, журналів операцій із запасами та ін.

З урахуванням вище зазначених проблем вважаємо за доцільне в Наказі про облікову політику підприємства виокремити облік логістичних витрат в окремий розділ, який би передбачав перелік первинних та накопичувальних форм документації, систему розподілу логістичних витрат та методику складання їх бюджетів; періодичність і форми контролю логістичних витрат та відображення його результатів у системі управлінського обліку.

Доцільно звернути увагу і на питання вартості запасів, яке набуває особливого відтінку в умовах коливання валютних курсів, інфляції та постійної зміни ринкових цін. Неправильно вибраний метод списання матеріальних цінностей в умовах збільшення чи зменшення ринкових цін на ті чи інші запаси може привести до завищення або заниження оподаткованого прибутку підприємств [21]. Тому оперативна переоцінка запасів дає можливість керівництву краще планувати розподіл ресурсів та ухвалювати рішення щодо закупівлі, використання чи продажу запасів на основі актуальної інформації.

Серед інших заходів, які дозволять значно підвищити ефективність управління запасами в умовах воєнного стану слід виділити: регулярну інвентаризацію запасів, що допоможе вчасно виявляти можливі розбіжності чи втрати; аудит складських процесів для ідентифікації слабких місць; постійний аналіз ризиків логістики та використання альтернативних маршрутів доставки через віддалені регіони або іноземних партнерів, якщо основні шляхи недоступні через війну; проведення регулярних тренінгів з безпеки для працівників складів в умовах воєнних дій, а також із швидкої евакуації або переміщення матеріальних цінностей.

Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами є багатогранним процесом, який потребує інноваційного підходу, залучення сучасних технологій. Інтеграція автоматизованих систем, розвиток аналітичних інструментів та підвищення ефективності внутрішніх процесів сприятиме не лише оптимізації запасів, а й підвищенню конкурентоспроможності підприємства в цілому.

РОЗДІЛ 3

СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Основні завдання організації контролю запасів

Безперервність виробничого процесу забезпечується не тільки наявністю засобів праці (необоротних активів), а й предметами праці (виробничими запасами). У зв'язку з цим, бухгалтерський облік та контроль за виробничими запасами є важливими для кожного підприємства.

Систематичний облік запасів дозволяє своєчасно виявляти потреби підприємства у ресурсах, контролювати їх наявність та оптимізувати витрати. Це, у свою чергу, сприяє ефективному використанню фінансових та матеріальних ресурсів, підвищенню продуктивності праці і, в кінцевому рахунку, стабільності підприємства на ринку. Зважаючи на динамічні умови бізнесу, належне управління виробничими запасами може стати ключовим фактором успішного функціонування господарюючого суб'єкта.

Основні завдання обліку виробничих запасів включають:

- забезпечення своєчасного та коректного документування господарських операцій, пов'язаних з наявністю, рухом і використанням виробничих запасів;
- оцінка запасів під час їх надходження та вибуття;
- регулярне проведення інвентаризації запасів для виявлення залежалих та непридатних для використання матеріалів;
- контроль процесу заготівлі виробничих запасів та моніторинг їх збереження.

Ці завдання є важливими для підтримання ефективності виробничого процесу, а також для забезпечення фінансової стабільності підприємства в цілому. Належний облік виробничих запасів сприяє зниженню витрат, мінімізації ризиків втрат і покращенню управлінських рішень на всіх рівнях [29].

Окрім того, важливо виокремити основні завдання внутрішнього контролю операцій, пов'язаних з наявністю, рухом та використанням запасів:

- перевірка законності здійснення господарських операцій із запасами;
- оцінка стану організації складського господарства підприємства;
- контроль правильності та ефективності використання запасів;
- аналіз системи внутрішнього контролю щодо використання виробничих запасів в технологічному процесі;
- обґрунтування коректності віднесення витрат до виробничої собівартості та собівартості збуту;
- перевірка дотримання нормативів запасів;
- перевірка коректності формування собівартості продукції за об'єктами калькулювання;
- визначення точності ведення обліку витрат на виробництво і реалізацію продукції, що включаються до собівартості.

Виконання цих завдань забезпечує надійний контроль за використанням запасів, підвищує ефективність управління ними та сприяє зниженню ризиків виникнення помилок і зловживань у фінансовій діяльності підприємства [9].

Отже, основним завданням для суб'єктів господарювання є ефективне забезпечення виробничими запасами для стабільного процесу виготовлення продукції. У умовах зростання виробничих обсягів та покращення якості продукції це суттєво впливає на результати діяльності та отриманий прибуток підприємства.

Таким чином, важливо у всіх етапах виробничого процесу приділяти особливу увагу обліку і контролю виробничих запасів, а також процесу їх реалізації. Раціональне управління запасами дозволяє уникнути зайвих витрат, зменшити ризики дефіциту або надлишку матеріалів, а також забезпечити своєчасне постачання продукції на ринок.

Крім того, впровадження сучасних технологій обліку й контролю, а також регулярний аналіз запасів, можуть сприяти підвищенню загальної ефективності виробничих процесів. Це, в свою чергу, підсилює конкурентоспроможність підприємства та його здатність адаптуватися до змінюваних умов ринку.

3.2. Контроль за зберіганням запасів

Контроль за зберіганням запасів є важливою складовою системи управління підприємством, що спрямована на забезпечення їхньої цілісності, оптимального використання та зниження втрат. Ефективний контроль дозволяє підприємству уникнути перевитрат, недостач або псування запасів, а також підтримувати безперервність виробничих та торгових процесів.

Основні аспекти контролю за зберіганням запасів:

- ✓ організація складських приміщень – склади мають відповідати стандартам щодо умов зберігання (температура, вологість, освітлення тощо); розміщення запасів здійснюється за принципом оптимізації простору і доступності;

- ✓ документальне оформлення – усі операції з запасами (прийом, видача, переміщення) мають фіксуватися у первинній документації; використовуються інвентаризаційні описи, складські книги або електронні системи обліку;

- ✓ інвентаризація запасів – періодична перевірка фактичної наявності запасів і порівняння їх з даними бухгалтерського обліку; виявлення недостач, надлишків чи псування продукції;

- ✓ контроль умов зберігання – моніторинг температурного режиму, вологості, захисту від шкідників і забруднень; забезпечення надійної упаковки для уникнення пошкоджень;

- ✓ система внутрішнього контролю – встановлення зон доступу до складів і контроль за переміщенням товарів; використання сучасних технологій, таких як RFID-мітки або штрих-коди для ідентифікації товарів;

- ✓ планування обсягів запасів – оптимізація рівня запасів, щоб уникнути надлишків або дефіциту; використання методів економічного обґрунтування (наприклад, ABC-аналізу або методу EOQ) для управління запасами;

- ✓ захист від втрат і крадіжок – установка системи відеоспостереження, сигналізації та інших заходів безпеки; проведення регулярних аудитів і перевірок.

Контроль за зберіганням запасів сприяє мінімізації витрат, зниженню ризиків втрат і підвищенню ефективності управління ресурсами підприємства.

Ефективний контроль забезпечує підприємству конкурентоспроможність та стабільність, що особливо важливо у сучасних умовах динамічного розвитку ринкових відносин.

Основними характеристиками системи внутрішньогосподарського контролю є:

- виявлення матеріально відповідальних осіб, які несуть відповідальність за наявність, рух і зберігання запасів у всіх сферах діяльності;
- визначення ролі та місця працівників у процесі обігу виробничих запасів;
- оцінка використання запасів, якщо вони неправильно відображені в облікових даних;
- перевірка точності відображення обсягу виробничих запасів у звітності;
- перевірка відповідності облікових залишків у документах фактичним даним інвентаризації;
- визначення процедур внутрішнього контролю тощо [28].

Ефективним засобом для внутрішньогосподарського контролю запасів є інвентаризація. Після проведення інвентаризації виробничих запасів отримані результати порівнюються з даними бухгалтерського обліку, що дозволяє виявити відхилення. Це, у свою чергу, дає змогу встановити відповідальних осіб за розбіжності та вжити необхідні заходи для усунення проблем. Крім того, інвентаризація допомагає виявити недоліки в облікових процесах, оперативно реагувати на випадки втрат чи крадіжок, а також оцінити стан запасів для більш ефективного планування виробництва та управління ресурсами. Таким чином, інвентаризація не лише забезпечує точність облікових даних, але й сприяє покращенню управлінських рішень на підприємстві.

У процесі здійснення внутрішнього контролю за рухом запасів часто виникають типові помилки. Найбільш характерні з них, що стосуються ведення бухгалтерського обліку та документування господарських операцій стосовно обігу запасів, можна представити в такому вигляді (табл. 3.1)

Таблиця 3.1

Типові помилки, які зустрічаються при внутрішньому контролі виробничих запасів

№ з/п	Вид помилок	Зміст допущеної помилки
1	Помилки під час обліку запасів	<ul style="list-style-type: none"> – неправильно і несвоєчасно оформляються документи оприбуткуванню, руху та витрачання запасів; – неукладені договори про матеріальну відповідальність із завідувачами складами; – неправильно формується фактична собівартість виробничих запасів; – не ведеться аналітичний облік руху запасів в бухгалтерії; – нерегулярно проводиться звірка даних руху виробничих запасів у бухгалтерії і на складах підприємства; – порушення обов'язковості проведення інвентаризації; – зберігання на складах великої кількості виробничих запасів, що не використовується; – неправильно проводиться списання виробничих запасів за видами витрат; – невірно ведеться облік ПДВ виробничих запасів та інші.
2	Помилки під час документального оформлення операцій, пов'язаної з використанням та рухом запасів	<ul style="list-style-type: none"> – не оформляються бухгалтерські довідки під зниження вартості матеріальних цінностей; – не оформляються прибуткові накладні, виписані самим підприємством-одержувачем цих цінностей; – відсутні довіреності на отримання ТМЦ
3	Помилки під час занесення інформації в реєстрах бухгалтерського обліку	<ul style="list-style-type: none"> – порушується відповідність синтетичних даних аналітичним реєстрах бухгалтерського обліку; – не оформляються бухгалтерські довідки, тобто дотримується вимога до обов'язковості всіх реквізитів первинних документів реєстрів бухгалтерського обліку

Джерело [40]

Виявлення та усунення цих помилок є невід'ємною частиною належного внутрішнього контролю, що сприяє підвищенню ефективності управління запасами та загальної фінансової стабільності підприємства.

Аналіз внутрішнього контролю ТОВ здійснюється в кілька етапів, які охоплюють перевірку всіх факторів, що стосуються надходження, оплати, зберігання та вибуття матеріальних запасів (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Етапи проведення оцінки внутрішнього контролю запасів

Налагоджений контроль за зберіганням запасів сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства, забезпечує його стабільність та конкурентоспроможність на ринку.

3.3. Шляхи удосконалення контрольного забезпечення управління запасами

Управління запасами є однією з ключових функцій підприємств, що впливає на ефективність їхньої діяльності. В умовах посилення конкуренції, швидкої зміни ринкових умов та зовнішніх викликів, таких як воєнний стан, глобальні економічні

кризи, потреба в якісному контрольному забезпеченні управління запасами набуває особливого значення. Контроль у цій сфері не тільки сприяє збереженню матеріальних ресурсів, а й забезпечує їх оптимальне використання, зменшення витрат та підвищення загальної продуктивності.

Контрольне забезпечення управління запасами включає сукупність заходів, процедур та інструментів, що дозволяють відстежувати рух запасів, запобігати їхньому нераціональному використанню, виявляти недоліки та ухвалювати своєчасні управлінські рішення. Ефективний контроль сприяє:

1. Забезпеченню точності даних про наявність та стан запасів.
2. Зменшенню втрат через псування, крадіжки чи надлишкове замовлення.
3. Підвищенню прозорості всіх етапів обігу запасів.
4. Формуванню аналітичної бази для стратегічного планування.

Розглянемо кілька шляхів вдосконалення контрольного забезпечення управління запасами.

1. Впровадження автоматизованих систем управління запасами

Сучасні інформаційні технології пропонують безліч рішень для автоматизації управління запасами. Системи управління підприємствами (ERP-системи) дозволяють автоматично відстежувати товарні запаси, здійснювати їх реєстрацію, а також прогнозувати потреби на майбутнє. Завдяки використанню штучного інтелекту, такі системи можуть аналізувати історичні дані, виявляти тенденції та надавати рекомендації щодо замовлення нових товарів. Це значно зменшує ймовірність надлишкових запасів і дефіцитів.

2. Регулярний аналіз даних і оптимізація процесів

Управління запасами вимагатиме постійного моніторингу та аналізу даних. Підприємствам слід впровадити регулярні перевірки наявності товарів, аналіз причин коливань запасів та вивчення поведінки споживачів. Зібрані дані можуть допомогти виявити проблемні зони та оптимізувати процеси, що зменшить витрати і покращить рівень обслуговування клієнтів. Зокрема, важливо використовувати КРІ (ключові показники ефективності) для оцінки успішності управлінських рішень.

3. Використання методів прогнозування

Точність прогнозування попиту є одним із ключових факторів у підтриманні оптимальних запасів. Серед сучасних методів можна виділити статистичні моделі, методи машинного навчання та техніки економетрії. Вдосконалене прогнозування попиту дозволяє підприємствам ефективніше планувати закупівлі, уникати надлишкових запасів і зменшувати обсяги непроданих товарів.

Удосконалення контрольного забезпечення управління запасами є ключовим фактором для підвищення ефективності підприємства. Систематичний підхід та інноваційні рішення дозволять підприємствам не лише скоротити витрати, а й забезпечити високу якість обслуговування клієнтів, сприяючи їхньому довгостроковому успіху.

ВИСНОВКИ

На основі проведених досліджень і аналізу організації обліку, контролю та аналізу запасів підприємств, можна зробити такі висновки:

1. Системи обліку, контролю й аналізу запасів є важливими елементами управління підприємством. Ефективна організація цих систем базується на глибокому розумінні теоретичних основ, які визначають економічну сутність запасів, методи їх оцінки та ключові принципи управління. Запаси відіграють стратегічну роль у забезпеченні стабільної діяльності підприємств, особливо в аграрному секторі.

2. Аналіз нормативно-правового забезпечення показав, що законодавча база України забезпечує належні умови для ведення обліку й контролю запасів. Водночас виявлено потребу в подальшому вдосконаленні окремих положень для адаптації до сучасних умов господарювання. Наукові дослідження у цій сфері сприяють розвитку новітніх підходів до управління запасами.

3. Сучасні виклики, пов'язані зі змінами економічного середовища, значною мірою впливають на діяльність сільськогосподарських підприємств. Аналіз показав, що ефективне управління запасами є ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності підприємств, зокрема через оптимізацію їх структури й обсягів.

4. Обліково-інформаційна система є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо запасів. Формування такої системи потребує використання сучасних інформаційних технологій та інтеграції даних, що забезпечує оперативність і точність обліку.

5. Проведений аналіз виявив резерви для підвищення ефективності використання запасів. Зокрема, запропоновано методи вдосконалення системи обліку для зменшення витрат на утримання запасів та забезпечення безперебійного виробничого процесу.

6. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення можливе через впровадження сучасних методів обліку та автоматизацію аналітичних процесів.

Це дозволить значно підвищити ефективність управління запасами, зокрема у сільськогосподарських підприємствах.

7. Контроль запасів має бути інтегрованим у загальну систему управління підприємством. Основними завданнями є забезпечення збереження матеріальних ресурсів, своєчасне виявлення відхилень і підвищення відповідальності за виконання обліково-аналітичних процедур.

8. Результати дослідження показали, що системи контролю зберігання й обліку запасів на підприємствах потребують удосконалення. Рекомендовано посилити контроль за якістю запасів і впровадити системи моніторингу для зменшення ризиків втрат.

9. Для підвищення якості контролю запропоновано використовувати сучасні інструменти аудиту та моніторингу. Крім того, важливою є автоматизація контрольних процедур, що дозволить мінімізувати людський фактор та підвищити надійність даних.

Впровадження запропонованих методів і підходів до обліку, контролю та аналізу запасів сприятиме підвищенню ефективності управління підприємством, мінімізації витрат і зменшенню ризиків, пов'язаних із запасами. Особливу увагу слід приділяти вдосконаленню інформаційно-аналітичних систем, автоматизації процесів обліку та контролю, а також адаптації до сучасних умов господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Л. О., Бойко В. О. Сучасний стан агробізнесу та його ревіталізація у післявоєнний період. *Таврійський наук. вісн. Сер. Економіка*. 2023. Вип. 16. С. 55-61.
2. Бондаренко О. М., Тітаренко А. Д. Економічна сутність та класифікація запасів: обліковий та управлінський аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. С. 63–67. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.2.63](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.2.63)
3. Бухгалтерський облік (для необлікових спеціальностей) : навч. посіб. / Ю. Ю. Мороз, Т. С. Гайдучок, О. М. Дмитренко. Житомир : Рута, 2022. 256 с.
4. Гайдучок Т. С., Абрамова І. В., Цимбалюк І. С. Роль обліково-аналітичного забезпечення в управлінні запасами підприємств. *Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень* : зб. наук. праць з матеріалами VII Міжнар. наук. конф., м. Миколаїв, 19 липня, 2024р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 24-27.
5. Гайдучок Т. С., Вітер С. А., Абрамова І. В. Сучасні підходи до оцінки запасів за національними та міжнародними стандартами в системі управління оборотними активами підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Сер. Економіка та управління*. 2024. № 14. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-14-09-02>
6. Гайдучок Т. С., Вітер С. А., Дем'янишина О. А., Ареп'єва О. В. Фінансовий облік активів : навч. посіб. : у 2 ч. / Житомир : Поліський нац. ун-т, 2024. Ч. I. 360 с. URL: <http://surl.li/lmqgol>
7. Гайдучок Т. С., Киян А. В. Облікове забезпечення управління витратами підприємств. *International Scientific-Practical Conference Economic Development Strategy in Terms of European Integration : Conference Proceedings, May 27, 2016*. Kaunas : Baltija Publishing. S. 259–263.
8. Гнатюк О. М., Бала О. І. Вітчизняний і зарубіжний досвід управління запасами підприємств: обліковий аспект. *Бізнес Інформ*. 2021. №2. С. 244–249.

<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-2-244-249>

9. Давидов Г. М. Аудит : підручник. Київ : Знання, 2014.
10. Дутчак І. Б., Гордієнко М. І. Порівняльний аналіз методів оцінки запасів в бухгалтерському обліку та їх вплив на фінансові результати. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62.
URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3955/3879>
11. Лищенко О. Г., Сердюк Є. М. Управління виробничими запасами: обліково-аналітичне забезпечення. *Ефективне економіка*. 2018. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/53.pdf
12. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів : Наказ Мін-ва фінансів України від 10 січ. 2007 р. №2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text>
13. МСФО 2. Запаси (IAS 2. Inventories). URL: www.minfin.gov.ua/document/92420/МСБО_2.pdf.
14. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ М-ва фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
15. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : наказ М-ва фінансів України від 20 жовт. 1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
16. Олійник О. О., Малашинська Ю. В. Тенденції розвитку сільського господарства в Україні. *Вісн. НУБГП. Сер. Економічні науки*. 2023. Вип. 4(104). С. 237-244.
17. План рахунків бухгалтерського обліку у визначеннях та схемах : навчально-наочний посібник / Ю. С. Цаль-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Т. С. Гайдучок [та ін.] Житомир : Рута, 2019. 212 с.
18. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755 / Верх. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

19. Подмешальська Ю. В. Зайберт Є. К. Облік виробничих запасів. *Ефективна економіка*. 2018. №3. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2018/71.pdf
20. Подолянчук О. А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 5. С. 88-101.
21. Поліщук О. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами аграрних підприємств. *Інфраструктура ринку*. Вип. 42. 2020. С. 367–371. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/64.pdf
22. Польова Т. В., Охрей Т. С. Методично-організаційні особливості обліку виробничих запасів підприємств. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 124-128.
23. Потапова Н. О., Головка Д. С. Особливості системи управління запасами на підприємствах сільського господарства. *Молодий вчений*. 2017 №6(46). С. 479-484.
24. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 07 лип. 1999 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
25. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України : Наказ Мін-ва фінансів України від 27 черв. 2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>
26. Про інвентаризацію активів та зобов'язань : Положення від 02 верес. 2014 р. №879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>
27. Пушкарь І. В., Шишкіна А. П. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1847/1781>
28. Рибак І. І., Івата В. В. Роль внутрішньогосподарського контролю використання запасів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 16. С. 914-917
29. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік:

навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2013. 688с.

30. Світлична В. Ю. Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів підприємствами України. URL: http://www.economy-confer.com.ua/full_article/716

31. Смалій Ю. О., Бенчак В. І., Польова Т. В. Удосконалення обліку та контролю наявності та руху виробничих запасів на підприємстві. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7360>

32. Солоп А. П. Аграрний сектор України: сучасні виклики та можливості. *Таврійський наук. вісн. Сер. Економіка*. 2024. Вип. 20. С. 147-158.

33. Ступінська М. В. Організація внутрішньогосподарського контролю запасів на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. №8. С. 84-86.

34. Тарасенко І. О. Особливості управління оборотними активами підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2020. № 11. С. 71-79.

35. Цимбалюк І., Чирун Н. Інноваційні підходи до обліку виробничих запасів у контексті сталого розвитку. *Фінансові інструменти регіонального розвитку* : матеріали X Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з нагоди 30-річчя заснування кафедри фінансів і кредиту (24 жовт. 2024 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2024. С. 255-257.

36. Чирун Н. Організація обліку виробничих запасів у воєнних умовах ведення бізнесу. *Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу* : зб. праць учасників III Міжнар. наук.-практ. конф. (7-8 листоп. 2024 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2024. С. 552-554.

37. Чирун Н., Цимбалюк І. Аудит виробничих запасів підприємства в сучасних умовах. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін* : зб. наук. праць VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 31 жовт. 2024 р.). Полтава : ПДАУ, 2024. С. 714-716.

38. Чуприна Х. М. Механізм управління оборотними активами в складі цифрового підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2021. № 3. С. 69-76.

39. Шевченко Л. Я., Шендригоренко М. Т. Інвентаризація запасів на підприємствах як метод внутрішнього контролю й аудиту. *Східна Європа: бізнес та управління*. 2016. Вип. 4(04). С. 425-429

40. Яценко В. М. Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення. *Фінанси, бухгалтерський облік і аудит*. 2016. Вип. 22. С. 75.

ДОДАТКИ